

NKA Múzeumok Kollégiuma 2025
Állományvédelem, restaurálás valamint állományvédelmi, restaurálási
tevékenységhez szükséges szakmai anyagok és eszközök beszerzése
(Pályázati azonosító: 505111/04969)

SZAKMAI BESZÁMOLÓ
A Pécsi Egyházmegye textilgyűjteménye megelőző műtárgyvédelmi
programja 2.

A Pécsi Egyházmegye muzeális értékű, főpapi ornátusait őrző textilgyűjteményében 2023-ban textilrestaurátor bevonásával kezdődött meg az állomány revízióval egybekötött állapotfelmérése és portalanítása. E munkafolyamat lezárásnak elengedhetetlen része a megvizsgált és átporszívózott műtárgyak megelőző műtárgyvédlem szempontjai szerinti csomagolása. A textilek tisztítás utáni újra csomagolását, három nagyobb ütemre osztottuk. Első ütemben, a beletárolt állomány közel egyharmadához, az NKA 2023-ban meghirdetett Múzeumok Kollégiumi pályázatán a szükséges csomagolóanyagra igényelt 1.840.000 forintból a testület 700.000 forint támogatást ítélte meg. A megkezdett munka folytatásához újabb pályázatokat nyújtottunk be az NKA-hoz, amelyet 2024-ben forráshiány miatt elutasítottak, majd 2025-ben a 675.500 forint igényelt támogatásból 500.000 forintot kaptunk.

A miseruha-készletek viseleti darabjait, stólákat, manipulusokat, infulákat a nagyobb méretű savmentes dobozokban helyeztük el. A kisebb méretű savmentes dobozba kerültek a kehelykészlet részét képező ún. pallák és burzák. A kemény kartonból összehajtható dobozok a textilszekrényben egymásra helyezhetők, ami jobb helykihasználást tesz lehetővé. A címketartó tok könnyen rögzíthető a dobozok külső oldalán, így biztosítva a műtárgyak leltári számok alapján történő beazonosítását, keresetőségét.

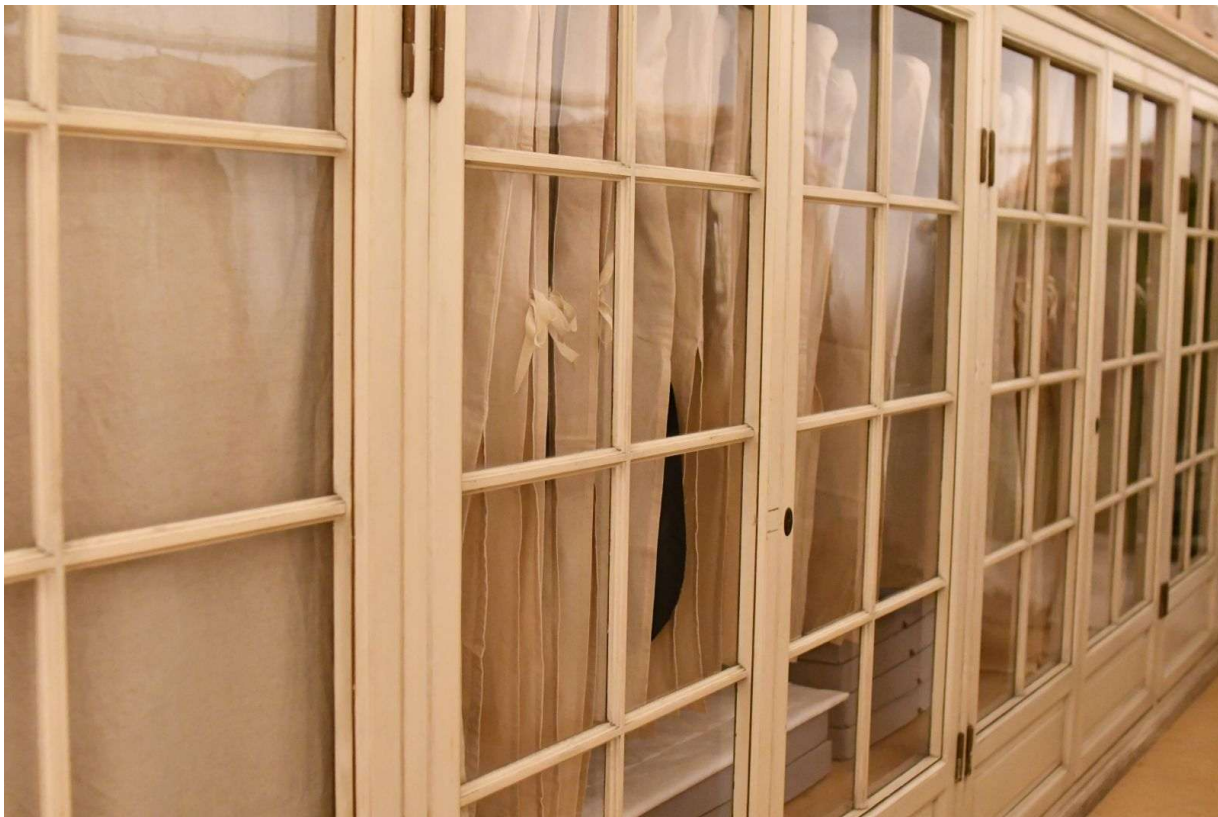
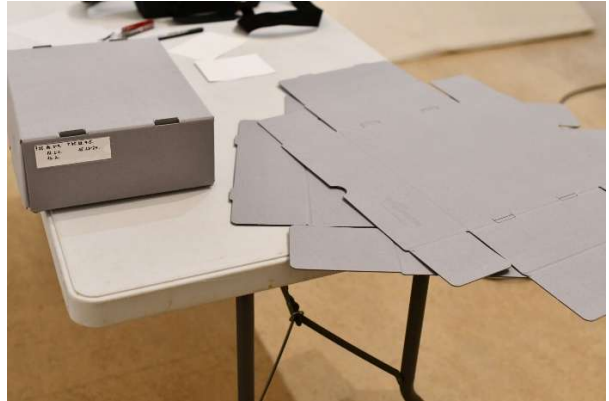
Beszerzett anyagok (2025)	Mennyiség
Savmentes doboz (A4)	38 db
Savmentes doboz (50X70 cm)	38 db
Címketartó tok	12 csomag

A pályázati támogatásból megvásárolt csomagolóanyagokkal a főpapi ornátusok 18-19. századi darabjai számára tudtuk biztosítani a megfelelő raktári elhelyezést és a savmentes környezetet. A műtárgyvédelmi munka elvégzéséhez nélkülözhetetlen volt a Pécsi Egyházmegye támogatása is, az intézmény vállalta a további szükséges anyagok és szolgáltatások (molínóvaszon, varrás), valamint az önrész költségeit. A Pécsi Egyházmegye textilgyűjteményében megkezdett átfogó muzeológiai és állományvédelmi tevékenységünket kamarakiállítás keretében mutatjuk be a közönség számára a Pécsi Püspöki Kincstárban (Pécs, Káptalan utca 6.).

Pécs, 2026. 07. 15.

A PÉCSI PÜSPÖKSÉG TEXTILGYŰJTEMÉNYE

A PÉCSI PÜSPÖKSÉGEN ŐRZOTT textilgyűjtemény anyagának jelentős részét az egykori főpásztorok által készíttetett liturgikus öltözékek, az ún. ornátusok adják. A főpapi asszisztenciával kísért szentmiséken az oltár körül több személy szolgált, továbbá a liturgia egyes részeiben is használtak textileket, ezért egy-egy miseruha-készlet elemeinek száma eléri a harminc, olykor az ötven darabot is. A készletek jellegzetes darabjai: *kazula*, *dalmatika*, *pluviale*, *stola*, *manipulus*, *kehelyvélmű*, *burza*, *palla*, *gremiálé*, *infula*, *oltárvánkosok*, stb.

Alapjuk különféle selymekből, fémszálakból szövött, amelyek önmagukban is díszesek, de tovább gazdagíthatók hímzéssel, csipkével, fémapplikációval. A 18–19. századi ornátusok szövetét többnyire Bécsből vagy Pozsonyból rendelték, és helyi szabómesterre, ún. püspöki szabóra bízta a szükséges darabok szabását és varrását. A 20. századból van példa olyan miseruha-készletre, melyet magyar művész tervezett, Budapesten szőttek, és varrtak meg.

A főpapi miseruhák könnyen beazonosíthatók, ha a szövött felületén vagy a bélésén szerepel a püspök címere. Ilyen gyűjteményünkben BERÉNYI Zsigmond, pécsi püspök (1739–1748) Franciaországban 1745-ben készült miseruhája, amelynek színes, fémszálakkal szövött (*bross/rozott*) brokátselyem hátoldalán látható a híres „mókusos-címer”. Valamint GYÖRGY György, pécsi püspöké (1852–1868), aki a kazula bélésébe varrt címke tanúsága szerint 1867-ben Párizsban varratott miseruhát.

SZÓMAGYARÁZAT

ornátus
miseruha-készlet

kazula
miseruha; korábban harangszabóru, később elől hagedőformájú, gazdagon díszített, papi öltözet

dalmatika
a diakónusok liturgikus viselete; ujjas felsőruha, anyagában, szívében illeszkedik a kazulához és a pallához

pluviale
palást

stola
Krisztus könnyű igájának jelképe; papok nyakba akasztva viselik

manipulus
eredetileg a bal karra erősített tördítendő, ma már csak szimbolikus jelentéssel bír

kehelyvélmű
50–70 cm hosszú stola, mely az Oltárszentség hordozásakor a pap kezét burkolja

burza
három oldalról zárt falk, melyben például a korporálé (és vészenkendő) tartják

palla
kb. 20–20 cm-es, kemény kehelyfedő

gremiálé
szögletes takaró, melyet a püspök térdére felfektet a miseruha kímélése érdekében

infula
kettős csúcsú főpapi fejdísz, selyem: önnapi alkalmakon a gyönggyel, arany- és szívszálakkal gazdagon díszített változatát viselik

Festéskönyv a munka megkezdése előtt.

...közben...

...és után.

A munka első fázisa: állapotfelmérés.

Nemzeti
Kulturális
Alap

A „MEGÚJULÁS” ÚTJÁN

A PÉCSI EGYHÁZMEGYE TEXTILGYŰJTEMÉNYE a székesegyház kincstárából az épület 1882-1891 között zajló átépítéskor került nagy gondossággal megtervezett, speciális szekrényekbe a Káptalani Levéltárba. A három ma már múzeális értékű szekrényből jelenleg egy van használatban abban a raktárban, ahová a Pécsi Egyházmegyei Levéltár 2014-es felújításakor a gyűjtemény átkerült. A nagyértékű miseruha-készletek az évek és a mozgások során leporosodtak, állapotuk egyre romlott, ezért szükségessé vált revíziójuk és állapotuk felmérése. A gyűjtemény utolsó, szakértői felülvizsgálatára egyébként 1975-ben került sor, KOLBA Judit és LOVAG Zsuzsa, a Magyar Nemzeti Múzeum munkatársai jóvoltából.

Az egyházmegye muzeológusai 2023 januárjában szakrestaurátor segítségével megkezdtek a gyűjtemény állapotfelméréssel egybekötött revízióját. Az ugyanezen évben elnyert NKA-pályázat pedig lehetőséget biztosított arra, hogy elkezdődhessen a miseruha-készletek portalanítása és szakszerű csomagolása. Ez a gyakorlatban a darabok átportszívását és a megelőző műtárgyvédelem szempontjainak megfelelő, savmentes környezet biztosítását jelenti.

Bízunk benne, hogy a munka a jövőben is folytatódhat, s így e különleges gyűjtemény hamarosan nem csupán megújul, de bizonyos részei láthatóvá is válhatnak a nagyközönség számára.

A vőlák is bebittonak.

Vegre a dobozban!

Munkában a porzívó

